

Doc. ThDr. Tomáš Novotný
Filosofická fakulta Ostravské univerzity

Vážený pane docente,

odešel jste v Ostravě nespokojen, že jsem Vám nezodpověděl některé otázky a interpretoval jste to jako mou snahu vyhnout se námitkám a jako důkaz, že nemám pravdu. Jsem tady – dopovězme si to. Jestli to nejste Vy, kdo se vyhýbá dialogu, rád bych to zpřístupnil na mé stránce www.sophia.sk, aby z toho měli užitek i naši studenti. Mě osobně vede snaha zjistit pravdu, i kdyby mě dovedla k opuštění pracovní hypotézy, proto dialog vítám.

Na přednášce padalo množství dotazů najednou a i když jsem odpověděl, nestačilo Vám to. Kvůli Vaším podrobnějším odborným znalostem se Vám totiž zdálo, že říkám cosi nepodložené nebo neznámé v dosavadní religionistice či teologii a žádalo se Vám položit další podotázky. Ty jsou taky potřebné. Co nebylo potřebné a zbytečně brzdilo komunikaci byla Vaše apriorní nedůvěra – nedokázal jste mi dát ani tolik předběžné důvěry, že když cituji Biblii nebo přebírám něco z Katolické encyklopedie, že se tam ty zdroje skutečně nacházejí. To děláte všem kolegům, nebo jen mně?

Odpovím na Vaši otázku ohledně Michaela. Kdo je Michael? Je to Židy převzaté babylonské božství slunce? Lidská smyšlenka nebo zkušenost? Jakým postupem jsem ho asocioval s moudrostí a dalšími vlastnostmi? Vyjdu nejdřív z poznatků známých religionistice. Pak ale udělám nový krok. Právě zjištění, že jména archandělů se vztahují taky ke zkušenosti, mi poskytuje nezávislé kritérium a umožňuje dojít dále, než dosavadní religionistika. Při tomto kroku musíme věcně posoudit jeho oprávněnost a ne jen konstatovat, že dosavadní religionistika takový krok ještě neudělala. To víme, ale má to tak zůstat nebo se to má změnit?

Dvojice největších archandělů, Gabriel a Michael, se chápala jako vzájemný doplněk a protiklad, navzájem i vymezují svůj obsah, takže se žádá pojednat o nich pospolu. Jeden je archandělem narození, druhý smrti; jeden přivádí duše na svět při narození, druhý je vyvádí do duchovních výšin ve smrti; jeden všechno zhmotňuje, druhý zduchovňuje; jeden se podobá vodě, druhý ohni; stříbru a zlatu, měsíci a slunci atd.

1. Obsahová analogie mezi archanděly a božstvy. Židovské legendy o Michaelovi a Gabrielovi vykreslují jejich charakter a typické činnosti. Ty se nápadně překrývají s pohanskými božstvy Slunce a Měsíce. Třeba sluneční bohové bojují s netvory, temnotou, zlem, lží stejně jako Michael bojuje s drakem a apokalyptik ho vidí stát ve slunci. Gabriel je porodní bába a stará se o děti nebo sny stejně jako měsíční bohyně mateřství a porodu.

Archandělé jmenovitě jsou nejen částečnými obsahovými analogiemi pohanských bohů, ale se i objevují v židovství až v čase po babylonském zajetí, což mnohé badatele přivedlo, jak víte, k přesvědčení, že jsou to prostě převzaté představy z Babylonu. To jistě taky, ale já v tom vidím něco ještě hlubšího.

2. Nenáhodnost zjevení a shodné rytmy zjevení archandělů a božstev. To je něco nového, na co jsem poukázal až já. Židovští archandělé Michael a Gabriel se zjevují v nenáhodném rytmu, stejném jako antická sluneční a měsíční božstva (Apollón, Artemis a další) a je to rytmus, který Babylóňané označovali za rytmus svých božstev Slunce a Měsíce. Tohle si vyžaduje nějaké vysvětlení. Buď měli ve stejné době nezávisle na sobě stejnou/podobnou vnitřní zkušenost zjevení anebo byli zvenčí ovlivněni nějakou společnou koncepcí, která je nabádala konstruovat vymyslené zprávy o příslušných zjeveních organizované v jednotném rytmu. Kdyby ale šlo jen o nějaký lidský konstrukt, sotva by se jím řídili vzdálené kultury jako Číňané a církve by jej odmítla jako pohanský. Křesťanští svatí s ikonografickým atributem Slunce a Měsíce však také zapadají do toho samého rytmu.

3. V dějinách empiricky pozorujeme reálné kulturní vlny stejného rytmu i obsahu. Legendy o archandělech celkem evidentně mluví o *těchto* vlnách. Michael se označoval za

inspirátora filosofie (stejně jako sluneční božstva jsou především božstva pravdy, spravedlnosti a moudrosti, světla poznání zápasící s temnotou lži). A michaelská období jsou fakticky období největší filosofické tvorby. Učitelé církve, patroni moudrosti s ikonografickým atributem knihy, i světci se sluncem, lampou, svící jako Kateřina, patronka filosofů, nebo Akvinský se sluncem na hrudi, tvoří michaelský rytmus. Sorokinův graf všech osobností z Encyklopedie Britannica ukazuje také zřetelné kolísání světonázoru a hodnot mezi idealismem a materialismem, racionalismem a senzualismem v rytmu Michaela a Gabriela.

4. Co z toho vyplývá. Religionistika si doposud nemohla být jistá, zda představy o bozích a andělech obsahují vůbec nějaké zkušenostní jádro anebo jsou to zcela jen mentální konstrukty lidí. Současní teologové třeba tvrdí, že apokryfní legendy o zjeveních archandělů nejsou ničím víc než lidovou fantazií. Kdyby to tak bylo, lidé by si je vymýšleli kdykoliv, ale tak to není. Synchronicita a společné zkušenostní jádro náboženských zážitků transkulturně nám dává lepší možnost oprávněně a s metodickou jistotou dávat do reálné souvislosti náboženské ideje z různých tradic. Obsahové překryvy těchto idejí byly zjevné i doposud, ale původ toho se hledal jen v migraci etnik a myšlenek, společném čerpání analogií z přírody a pod. Společná vnitřní zkušenost, o které tyto tradice samotné hovoří, se buď popírala, nebo odsouvala do polohy čiré subjektivní víry.

Rád bych tedy věděl, jak sa to jeví Vám a jestli máte pro tyto věci jiné vysvětlení.

S pozdravem, Emil Páeš

P.S.: V tom grafu zjevení Michaela a Gabriela prostor pro nejednoznačnost skýtá nejisté datum života nejstarších patriarchů. Jaký je podle Vás nejpravděpodobnější interval, kdy žil (nebo měl žít) Abraham?

P.P.S.: „*Tedy ukázal se mu anděl Hospodinův v plameni ohně z prostředku kře.*“ (Exo 3:2). Podle většinové židovské tradice tím andělem v Mojžíšově keři byl Michael. Skutečně se jedná o začátek michaelského období. Mojžíš je vyzván konfrontovat Egyptany, pak Michael bojuje s archandělem Egyptanů, porazí jej a nakonec vyvede Židy z Egypta v podobě ohnivého sloupu.

Chtěli jste asi říct, že podle Vás teologů tam žádný anděl nebyl, i když to tam výslovně stojí psáno. To jste ale vymysleli až nedávno, je to novověká interpretace. Nevím, proč Vám tam ten anděl vadí a neslyšel jsem rozumné zdůvodnění, kromě antipatie teologů vůči andělům. Z toho, že je v šestém verši přítomen i sám Jahve logicky nijak nevyplývá, že by tam nesměl být vedle něj in anděl, nebo že Jahve nemluví ústy svého posla – anděla. Po tisíciletí všichni rozuměli pod slovem *anděl* jednoduše anděla, a pod „*poslem Hospodina*“ logicky osobu, která není totožná s Hospodinem. Proto je i výtvarně všude znázorněn „anděl Pána“ jako někdo jiný než Pán sám. Bylo normální, že přišel třeba císařský posel, otevřel zvítek a pronesl: „*Já, císař ten a ten, nařizuji...*“. To neznamenal, že tím poslem byl císař osobně, ale ústy posla musely zaznít slova císařova a ne slova nebo názory toho posla.

29. listopadu 2010

Vazeny pane doktore,

dekuji Vám za Vas email.

Zel v tom, co pisete, se stale pohybujete pouze v oblasti svych uvah a chybi tam jakékoli konkretni doklady.

Ve vedeckem svete je zvykem rict napr. Na tom a tom miste Talmudu je zachovana legenda, ktera dokazuje .... apod.

Stejne tak generalizující vyrazy jako současní teologové, religionisté - jsou nepřijatelné ve vědecké diskusi. Kdo konkrétně a kde ono tvrzení zveřejnil?

Pro zajímavost Vám pošlu svoji přednášku o andělech v Bibli, kterou jsem nedávno měl. Tam se dozvíte i moji odpověď na Ex 3 a další podobná místa.

Se srdečným pozdravem

Tomas Novotný

11. prosince 2010

Vážený pane docente,

děkuji, Vaši přednášku si vyslechnu, abych viděl, jak tema andělů vidíte Vy osobně, a abych nemluvil o názorech jen převažujících mezi religionisty obecně.

Graf legend o zjeveních Gabriela a Michaela zakreslený na časovou osu jsem publikoval tady (článek příkládám):

Páleš E.: Univerzálny rozmer mystickej skúsenosti. Kolokvium „*Mystika: kultúrne, filozofické a etické kontexty vo svetle súčasného poznania*“, Filozofická fakulta UKF v Nitre, 5. mája 2010.

A seznam legend jsem převzal z těchto pramenů, z hesel „Gabriel“ a „Michael“:

Jewish Encyclopedia. Funk&Wagnalls, New York, 1901-1906, www.jewishencyclopedia.com.
Catholic Encyclopedia. Encyclopedia Press, New York, 1907-1914, www.newadvent.org/cathen.

Popíráte, že se odehrálo to kolokvium v Nitře? Nebo popíráte existenci Katolické a Židovské encyklopedie? Nebo popíráte, že v těch heslech je uvedeno 87 tradičních legend o zjeveních těchto dvou archandělů?

Nerozumím Vám. Případá mi to jako nehoráznost – místo protiargumentů se patrně snažíte vypořádat s mou prací tím, že popíráte vůbec existenci mých publikací. Nebo jak tomu mám rozumět?

S pozdravem, Emil Páleš

12. ledna 2011

Pane Novotný,

na mé přednášce jste řekl, že nemám pravdu, čehož důkazem je, že se vyhýbám odpovědi na nějaké otázky. Nevyhýbal jsem se, jen jsem nemohl odpovědět na deset dotazů najednou. Jste to Vy, kdo se vyhýbá odpovědi – ergo se přiznáváte, že jste neměl pravdu (podle Vašeho vlastního pravidla, které jste aplikoval na mně).

Samozřejmě, že v mém prameni je u každé legendy o zjevení uvedeno, jestli je z Tóry, Talmudu, Midraše atd., přesně jak jste si přál. Proč mne tu poučujete, jako kdybych necitoval prameny? Proč si vymejšíte, že to není doloženo?

Řekl jsem, že to jsou doklady svědčící o tom, že v legendách o zjeveních musí být nějaké dokazatelně všelidské, zkušenostní jádro. A že je to nová myšlenka pro většinu religionistů. Proč bych neměl říkat, že téměř všichni mají jiný názor? Není to pravda? Kdybyste reagoval jako normální člověk, řekl by ste: Ne, není to názor většiny. Nebo: je to názor většiny, ale já k ní nepatřím. Ale co je to za blábol, že se nesmějí říkat žádná obecná tvrzení?

Z Vaší komunikace jsou zřejmé dvě věci: Za první, snaha být proti. Za druhé: úplná neschopnost zformulovat jakýkoli argument.

Ve vědeckém světě je zvykem argumentovat, víte to?

Emil Pálež

13. ledna 2011

Vazeny pane doktore,

nemam ve zvyku neopovidat.

Priznam se, ze jsem Vas email z 11.12. nase az ted, kdy jsem ho hledal zpette v poste v reakci na Vas vcerejsi dopis.

Jak budu mit chvilinku, tak se na vse podivam a aspon strucne napisu reakci.

Jeste jednou se omlouvam - ale v pondeli jsem se vratil z ciziny a v nedeli zase odjizdim do Prahy. A ted tu je na navsteve dcera s rodinou, ktera bydli v zahranici - takze, to na zadnou praci ani dopisovani moc neni.

Mejte, prosim, strpeni.

tn

13. ledna 2011

Vážený pane docente,

v pořádku, nespěcháme. Mám taky moc práce.

Neříkám, že se mou prací vůbec musíte zabývat. Podle mě pro Vás existují dvě čestné alternativy:

a) Nezabývat se mou prací, ale pak předpokládat, že je dělána poctivě, když ji nevyvrátili jiní kolegové, co se jí zabývali.

b) Oponovat, ale pak pravdivě, se znalostí jejího obsahu – a ne předpokládat, že dělám všemožné diletantské chyby, které nedělám, a vystupovat, jakoby to tak bylo.

Zůstal mi totiž dojem, že jste proti, ale bez vysvětlení proti čemu a proč. Taky pod dojmem toho, co udělal kolega Šiler – nechápu jak může být někdo tak šíleně drzý a přesvědčovat mě, že můj názor je jiný než je, a že on ho zná lépe! Vy mi to umíte vysvětlit, co je to za absurditu?

Jestli si najdete čas, snad bychom mohli stručně posoudit jen tu mou centrální tezi, z hlediska religionistiky, zda by to principiálně šlo, podle Vás. Nemusíte úplně souhlasit, ale kdyby alespoň naše polemika sestoupila z fantazijních výmyslů o mně na věcnou a pravdivou rovinu, měl bych pocit, že mi nekřivdíte.

S pozdravem, Emil Pálež